

Teplice

Kraj: Ústecký

Správní obvod: Teplice

Nadmořská výška: 228 m n. m.

Počet obyvatel: 47 053

Adresa URL: www.teplice.cz

Okres: Teplice

GPS souřadnice: 50.644458N, 13.835284E

První pís. zmínka: 1158 (866 let)

PSČ: 415 95

Historie obce Teplice

Archeologické vykopávky dosvědčují, že na území města sídlili pravěcí lovci před 10–40 tisíci roky. Dále, že zde sídlili ve 4. století př. n. l. Keltové. V prvních pěti staletích po přelomu letopočtu vytlačily Kelty z jejich sídlišť v Čechách germánské kmeny Markomanů a Kvádů. V 9. století již na území Čech existovaly oblasti osídlení, spravované z center - hradišť. Na teplicku a duchcovsku v té době sídlili Lemuzi a jejich centrem bylo hradiště v Zabrušanech. Z tohoto období pochází také první doklady slovanského osídlení přímo na území města: v Proseticích, Trnovanech, v ulici U Soudu a pohřebiště v Lipách.

Vlastní jméno Teplice je slovanského původu a znamená místo s vývěrem teplých pramenů. V latinské podobě „in Teplicz“ se poprvé objevuje v tak zvané Jarlochově kronice z počátku 13. století. Můžeme jej však téměř bezpečně objevit i v latinském úsloví „ad aquas calidas“ („u teplých vod“), které použil kronikář Vincentius ve zprávě o zbudování nového ženského kláštera. Ten totiž v záznamech pro léta 1156–1164 uvádí, že královna Judita založila u teplých vod a k počtě sv. Jana Křtitele klášter benediktinek.

Po zhruba stovce let vzniká opevněné gotické město na obdélném půdoryse. Teplicemi procházela významná obchodní cesta do Saska. Klášter zanikl v závěru nebo brzy po skončení husitských válek, po bitvě Na Běhání roku 1426 a před rokem 1436, kdy se klášterní budovy stávají majetkem Jakoubka z Vřesovic.

Od počátku je město i klášter spojováno s léčivými prameny. Vedle kláštera využívali pramenů i obyvatelé města a jeho návštěvníci. Léčení chorob a neduhů v teplických pramenech – v „lázních u svatého Jana“ jak je nazval kronikář Karla IV. Přibík Pulkava z Radenína – bylo všeobecně známé v předhusitském období v blízkém i vzdáleném okolí.

Město Teplice mělo v polovině 16. století asi 150 domů a 5 mlýnů. Volf z Vřesovic začal stavět hlavní trakt dnešního zámku a postavil zámecký kostel Povýšení sv. Kříže. Z jeho iniciativy byly poprvé ohrazeny volně vytékající prameny a vznikly u nich první dřevěné budovy. V roce 1550 se v ní koupala vévodkyně Kateřina Saská a od té doby rodina saského kurfiřta s celým dvorem každoročně pobývala v Teplicích. Ve městě postavil pivovar a jeho žena Kateřina se zasloužila o stavbu špitálu pro chudé na předměstí. Zmiňován je farní kostel i židovská synagoga a špitál. V roce 1561 vyšla v Praze tiskem latinská báseň O lázních teplických Tomáše Mitise. Jsou v ní popisovány lázně, účinky pramenů při léčení a Volfu z Vřesovic je zde vzdáván hold za povznesení města. Teplické lázně a jejich léčivé účinky se dostávaly do povědomí stále širšího okruhu obyvatel – to zejména díky množství prací autorů, kteří o nich psali a doporučovali je pro léčbu nemocí pohybového ústrojí,

nervových, kožních a ženských chorob, a jejich rychlému šíření knihtiskem. O Teplicích psal mj. jáchymovský lékař Jiří Agricola, Theophrastus Bombastus zvaný Paracelsus, J. J. Hegelius, Günther Andernachu. V Kronice české Václava Hájka z Libočan (vydané roku 1543) se lidé mohli dočíst překvapivě přesné, avšak ničím nepodložené, datum objevení teplických pramenů prostřednictvím opařených sviní pasáčka Kolostůje – rok 762. Daleko za hranicemi země bylo jméno Teplic šířeno prostřednictvím Míšeňské kroniky Petra Albina či Světové kroniky Sebastiana Münstera.

Vrchnost se v Teplicích často střídala, poslední český majitel Teplic, Vilém Vchynský ze Vchynic, byl zavražděn spolu s Albrechtem z Valdštejna v únoru 1643 v Chebu. Panství bylo zkonfiskováno císařem a věnováno Janovi z Aldringenu. Ten umírá za záhadných okolností dřív, než panství spatří, ještě téhož roku. Panství dědí Janova sestra, ta jej přináší věnem Jeronýmu Clarymu.

Po třicetileté válce je vybité obyvatelstvo Teplic doplňováno přísunem německých kolonistů, jejichž potomci Teplice obývali až do odsunu v roce 1945. Z roku 1680 pocházejí první seznamy lázeňských hostů, nejstarší u nás. Claryové přestavují zámek v barokním slohu, roku 1718 také vzniká barokní sloup Nejsvětější Trojice (morový sloup) z dílny Matyáše Bernarda Brauna, dodnes stojící na Zámeckém náměstí.

V 18. století se rozvíjí průmysl: po roce 1742 vznikají v okolí Teplic první hnědouhelné doly. V Teplicích vzkvétá výroba punčoch. Převážně dřevěné Teplice podlehly z větší části katastrofálnímu požáru v noci na 1. června 1793, při obnově se otevírá jejich klasicistní fáze. Na místě starých, povětšinou dřevěných domů vyrůstaly nové moderní budovy domů, převážně v klasicistním stylu. Již další rok se hosté mohli ubytovat v nových budovách, tolik vyhovujících soudobému vkusu a požadavkům na pohodlí. Stavební práce však probíhaly ještě mnoho dalších let – město se rozšiřovalo, bouraly se hradby, mizely vstupní brány. Stavělo se mnoho soukromých i veřejných budov – stará radnice uprostřed náměstí byla zničena požárem a roku 1806 ji nahradila nová budova v severní straně náměstí; v roce 1809 byl postaven nejvýstavnější dům na Zámeckém náměstí proti zámku, zvaný Zlatý kříž. Opravovaly se lázeňské budovy – poslední z nich byla přestavba budovy Pravidla do její současné empírové podoby v letech 1838–1839, které předcházela přestavba Panského domu.

V roce 1812 se v Zámecké zahradě setkali Ludwig van Beethoven s Johannem Wolfgangem Goethem. Toto první setkání bylo zároveň i jejich poslední.

V roce 1813 na zámku a v prostorách protějšího domu na náměstí, zvaného Zlatý kříž, ruský car Alexandr I., pruský král Bedřich Vilém III., rakouský císař František I. a zástupci Anglie formulovali dohody o společném postupu dalších vojenských akcí proti Napoleonovi a smlouvy o vzájemném spojení. Ve městě Teplice však existovaly i podmínky pro rozvoj výroby a průmyslu – nacházely se zde potřebné suroviny i dostatek pracovní síly. Pokusy však narážely na přísné zákazy Lázeňské komise, která bránila vzniku podniků, které by hlukem a nečistotami ohrožovaly lázeňské prostředí. V Teplicích a jejich bezprostředním okolí tak nevyrůstaly továrny, ale zůstávaly tu malé výrobny, povětšinou manufaktury s mechanickými stroji nebo se zboží vyrábělo podomácku. Výjimku tvořilo jen málo podniků, např. sirkárna na Špitálním vrchu (dnes Letná) či parní mlýn u Lesní brány s prvním parním strojem ve městě, instalovaným roku 1842.

